

ሸርሸር ወደ

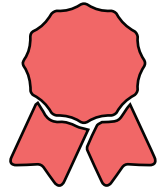
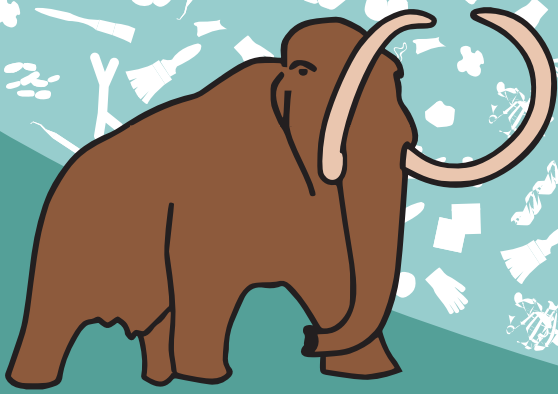
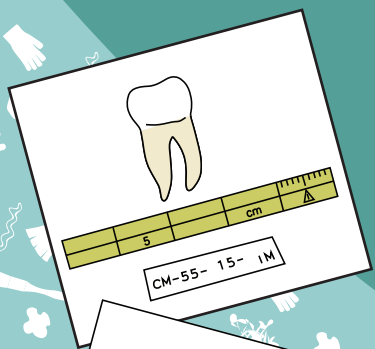
የጥንታዊ ታሪክ ቅርሶች ጥናት ሥነ - ጥበብ

የዚህ መጽሐፍ ባለቤት፦

ስም

የወደፊት የጥንታዊ ታሪክ ቅርሶች ተመራማሪ በስልጠና ላይ

የሚቅከሚያ መጽሐፍ
 የሚከሰት ፕሮጀክት የዝግመታዊ ክፍያ
 ሥነ - ሰብሳቢ ተቋም

ኧርኧር መደ

የጥንታዊ ታሪክ ቅርሶች ጥናት ሥነ - ጥበብ

የዚህ መጽሐፍ ባለቤት፦

ስም

የወደፊት የጥንታዊ ታሪክ ቅርሶች ተመራማሪ በስልጠና ላይ

የሚቅከሚያ መጽሐፍ

የሚከሰ ፕክሪክ የዝግመታዊ ክፍለ ሥነ - ስብሰ ተቋም

አሳታሚ፡ ማክስ ፕላንክ የዝግመታዊ ለውጥ ሥነ-ሰብዕ ተቋም

አርታኢ፡ ክርስቲና ዋሪነር (Christina Warinner)

ረዳት አርታኢ፡ ጆሲካ ሄንዲ (Jessica Hendy)

ጽሑፍ አቅራቢዎች፡

ዘንድራ ፋጊርናስ (Zandra Fagernäs)

ጆሲካ ሄንዲ (Jessica Hendy)

አሊሰን ማን (Allison Mann)

አሺልድ ሩግና (Åshild Vågene)

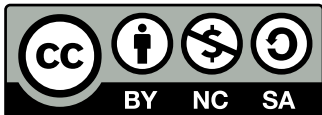
ኪ ዋንግ (Ke Wang)

ክርስቲና ዋሪነር (Christina Warinner)

ወጪ አማርኛ ተርጓሚ፡

ኤፍሬም መኮንን እና ቅድስት ጠና

ይህ የማቅለሚያ መጽሐፍ የተዘጋጀው የሥነ-ጥበብ ገላጭ ስዕሎች አዘገጃጀት ስልጠና አካል ሆኖ ነው።

Attribution-NonCommercial-ShareAlike

CC BY-NC-SA

DOI: 10.17617/2.3483142

2023

እኛ ማኅን?

የጥንታዊ ታሪክ ቅርስ ተመራማሪዎች የተለያዩ የሥነ-ጥበብ ዘዴዎችን እና አዳዲስ ብልሃቶችን በመጠቀም ስለሰዉ ልጅ የጥንት ታሪክ የሚነሱ ጥያቄዎችን የሚያጠኑ ናቸው።

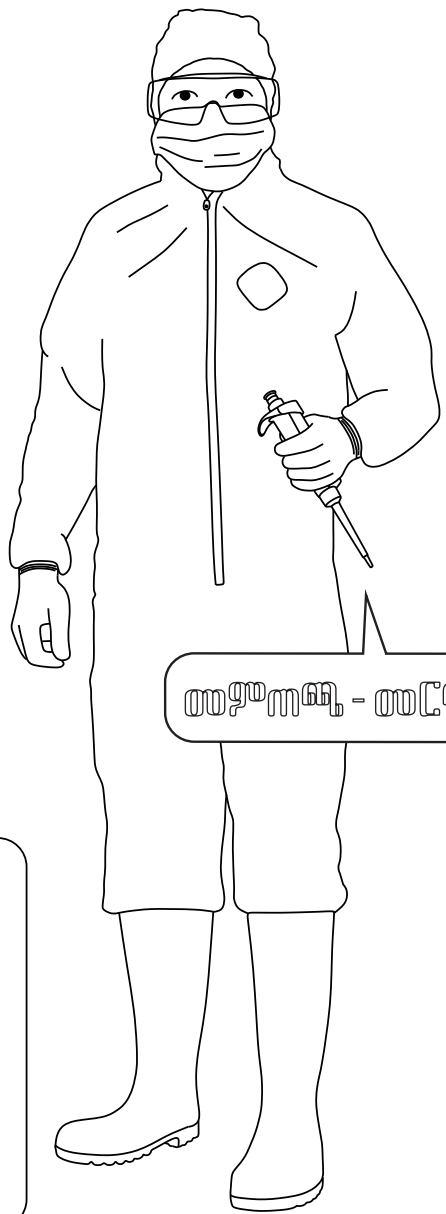

አካፊ

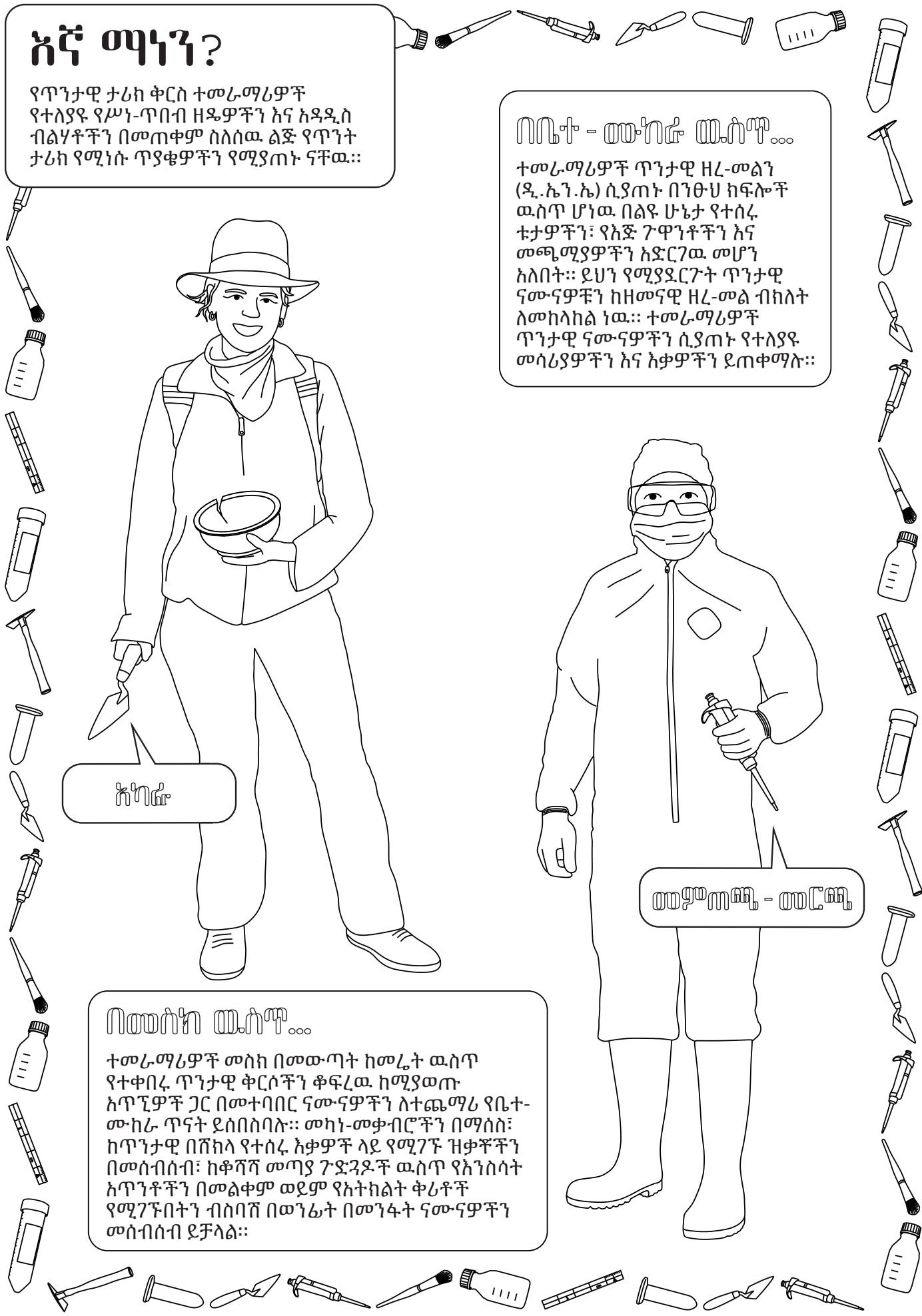
በመሰሉክ ሙሶጥ...

ተመራማሪዎች መስክ በመውጣት ከመሬት ሙሶጥ የተቀበሩ ጥንታዊ ቅርሶችን ቆፍረው ከሚያወጡ አጥኚዎች ጋር በመተባበር ናሙናዎችን ለተጨማሪ የቤተ-ሙከራ ጥናት ደሰበስባሉ። መካነ-መቃብሮችን በማሰስ፣ ከጥንታዊ በሽክለ የተሰሩ አቃዎች ላይ የሚገኙ ዝቃዎችን በመሰብሰብ፣ ከቆሻሻ መጣጥጥ ጉድጓዶች ሙሶጥ የአንስሳት አጥንቶችን በመልቀም ወይም የአትክልት ቅሪቶች የሚገኙበትን ብስባሽ በወንጌት በመንፋት ናሙናዎችን መሰብሰብ ይቻላል።

በቤተ - ሙከራ ሙሶጥ...
ተመራማሪዎች ጥንታዊ ዘረ-መልን (ዲ.ኤን.ኤ) ሲያጠኑ በንፁህ ክፍሎች ሙሶጥ ሆነው በልዩ ሁኔታ የተሰሩ ተቃዎችን፣ የአጅ ጉዋንቶችን እና መጫሚያዎችን አድርገው መሆን አለበት። ይህን የሚያደርጉት ጥንታዊ ናሙናዎችን ከዘመናዊ ዘረ-መል ብክለት ለመከላከል ነው። ተመራማሪዎች ጥንታዊ ናሙናዎችን ሲያጠኑ የተለያዩ መሳሪያዎችን እና አቃዎችን ይጠቀማሉ።

መምጣጫ - መርጫ

የመሰከ ቁፋሮ

የጥንታዊ ቅሪት አጥጊዎች የሰጧን ልጅ ታሪክ እና ቅድመ-ታሪክ ለማጥናት በዓለም ዙሪያ ሁሉ ይጓዛሉ። አንዳንድ ቦታዎች ከመሬት መቆፈሪያ መሳሪያዎች በተጨማሪ በልዩ ሁኔታ የተዘጋጁ እቃዎች እና ትጥቆች ያስፈልጋቸዋል። ለምሳሌ፡ በሂማሊያ አካባቢ ተመራማሪዎች የአግሮ ጉዞ ፍቃድ እና የተራራ መወጣጫ ትጥቅ ያስፈልጋቸዋል።

Department of Immigration
TREKKING PERMIT
in accordance with the rule 33 of the
Schedule - 2 (Relating to Sub-Rule (1) of Rule 19)
of the permission is for the
District (except for the
to 19

NATIONAL TRUST FOR NATURE CONSERVATION
Entry Permit (ACAMCA/GCA)
Schedule - 2 (Relating to Sub-Rule (1) of Rule 19)
Receipt No. **0281630**
Entry Permit No.
Full Name:
Date of Birth:
Passport No.
Nationality:
Purpose of Visit:

NATIONAL TRUST FOR NATURE CONSERVATION
NTNC-ACAMCA
ENTRY FEE RECEIPT
Ticket No. **0281630**
Date
Nationality
Authorized Signatory
SHERPA SHAIKUN-LA

Department of Immigration
TREKKING PERMIT
in accordance with the rule 33 of the
Schedule - 2 (Relating to Sub-Rule (1) of Rule 19)
of the permission is for the
District (except for the
to 19

210612

8 Velkidy of Nepale
7 Palace of Tre
8 Point of

TOURIST COPY

Department of Immigration
No

ዛምዘንግ፣ ኔፓል

የጥርስ ችክ

የጥርስ ችክ በህይወት እያለን ወደ ጠንካራ የሆነ በቀላሉ የማይበሰብስ ቀሪትነት የሚቀየር ብቸኛው የሰውነት አካላችን ክፍል ነው። ምግብ እና ደቂቀ-ሕዋሳንን አጥምዶ ስለሚደዝ የነበረንን የጤና ሁኔታ እና የአመጋገብ ሥርዓት ወደኋላ ተመልሶ ለማጥናት ይጠቅማል።

አጥንቶች እና ጥርሶች

አጥንቶች እና ጥርሶች በዉስጣቸው የዘረ-መል ቁርጥራጮችን ስለሚይዙ የጥንታዊ ሕዝቦችን የፍልሰት ፈለግ ለማወቅ፣ አካላዊ ገፅታዎችን (ለምሳሌ፣ የፀጉርን እና የዓይንን ቀለም) እና የዘረ-መል ለዉጦችን ለማጥናት ይጠቅማሉ። በወረርሽኝ ወቅት የሞቱ ሰዎች ጥርስ ደግሞ የበሽታዉ አምጪ ተሀዋሲያንን ዘረ-መል ሊይዙ ይችላሉ።

የአንስሳት አጥንቶች

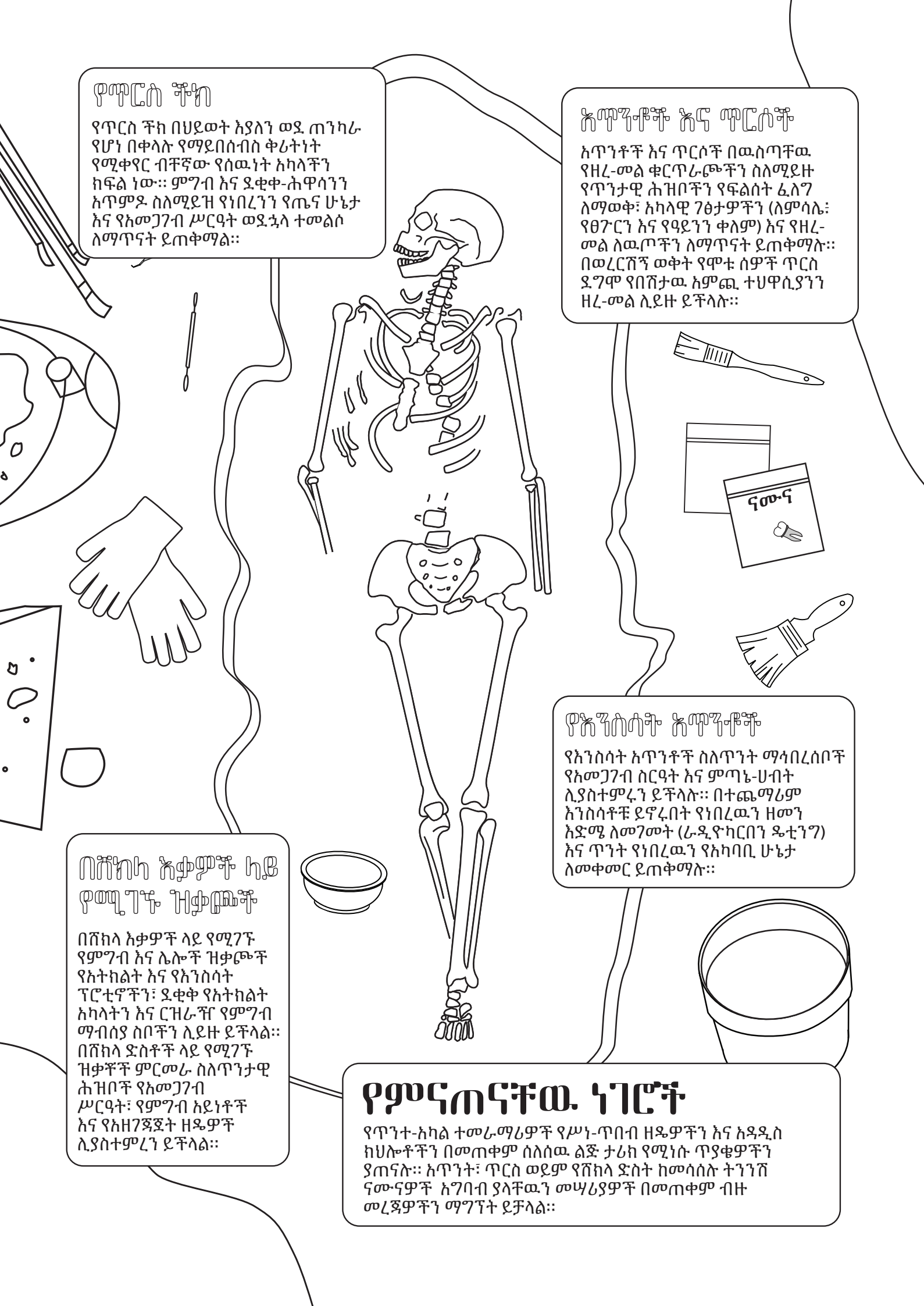
የአንስሳት አጥንቶች ስለጥንት ማሳበረሰቦች የአመጋገብ ስርዓት እና ምጣኔ-ሀብት ሊያስተምሩን ይችላሉ። በተጨማሪም እንስሳቶቹ ይኖሩበት የነበረዉን ዘመን እድሜ ለመገመት (ራዲዮካርቦን ዴቲንግ) እና ጥንት የነበረዉን የአካባቢ ሁኔታ ለመቀመር ይጠቅማሉ።

በሽክላ አቃዎች ካይ የመረገኙ ዝቃጮች

በሽክላ አቃዎች ላይ የሚገኙ የምግብ እና ሌሎች ዝቃጮች የአትክልት እና የአንስሳት ፕሮቲኖችን፣ ደቂቀ የአትክልት አካላትን እና ርዝራዥ የምግብ ማብሰያ ስቦችን ሊይዙ ይችላል። በሽክላ ድስቶች ላይ የሚገኙ ዝቃዎች ምርመራ ስለጥንታዊ ሕዝቦች የአመጋገብ ሥርዓት፣ የምግብ አይነቶች እና የአዘገጃጃት ዘዴዎች ሊያስተምሩን ይችላል።

የምናጠናቸዉ ነገሮች

የጥንተ-አካል ተመራማሪዎች የሥነ-ጥበብ ዘዴዎችን እና አዳዲስ ክህሎቶችን በመጠቀም ሰለሰዉ ልጅ ታሪክ የሚነሱ ጥያቄዎችን ያጠናሉ። አጥንት፣ ጥርስ ወይም የሽክላ ድስት ከመሳሰሉ ትንንሽ ናሙናዎች አግባብ ያላቸዉን መሣሪያዎች በመጠቀም ብዙ መረጃዎችን ማግኘት ይቻላል።

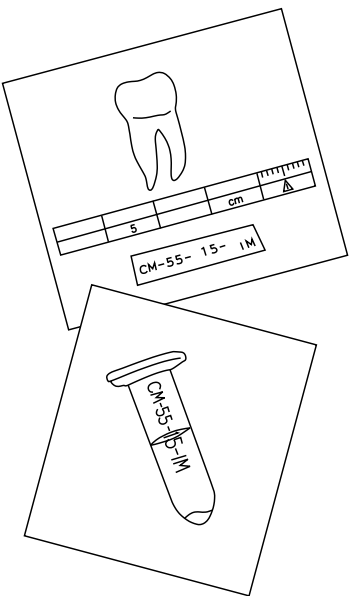
ይህን ያውቁኩ?

ኒኦንደርታሎች ከምድረ-ገፅ የጠፉት ከ40,000 ዓመታት ያህል በፊት ቢሆንም የኒኦንደርታል ዘረ-መል ርዝራዥ በአሁን ጊዜም አፍሪካዊ ባልሆኑ ብዙ ሰዎች ዘረ-መል ዉስጥ ይኖራል።

የሰው ጤቶች መነሻ

የጥንታዊ ዘረ-መል ቅሪት የአኛ የድሮ አምሳያ ዘመዶቻችንን በድንብ እንድናውቃቸው እየረዳን ነው። ኒኦንደርታሎችን።

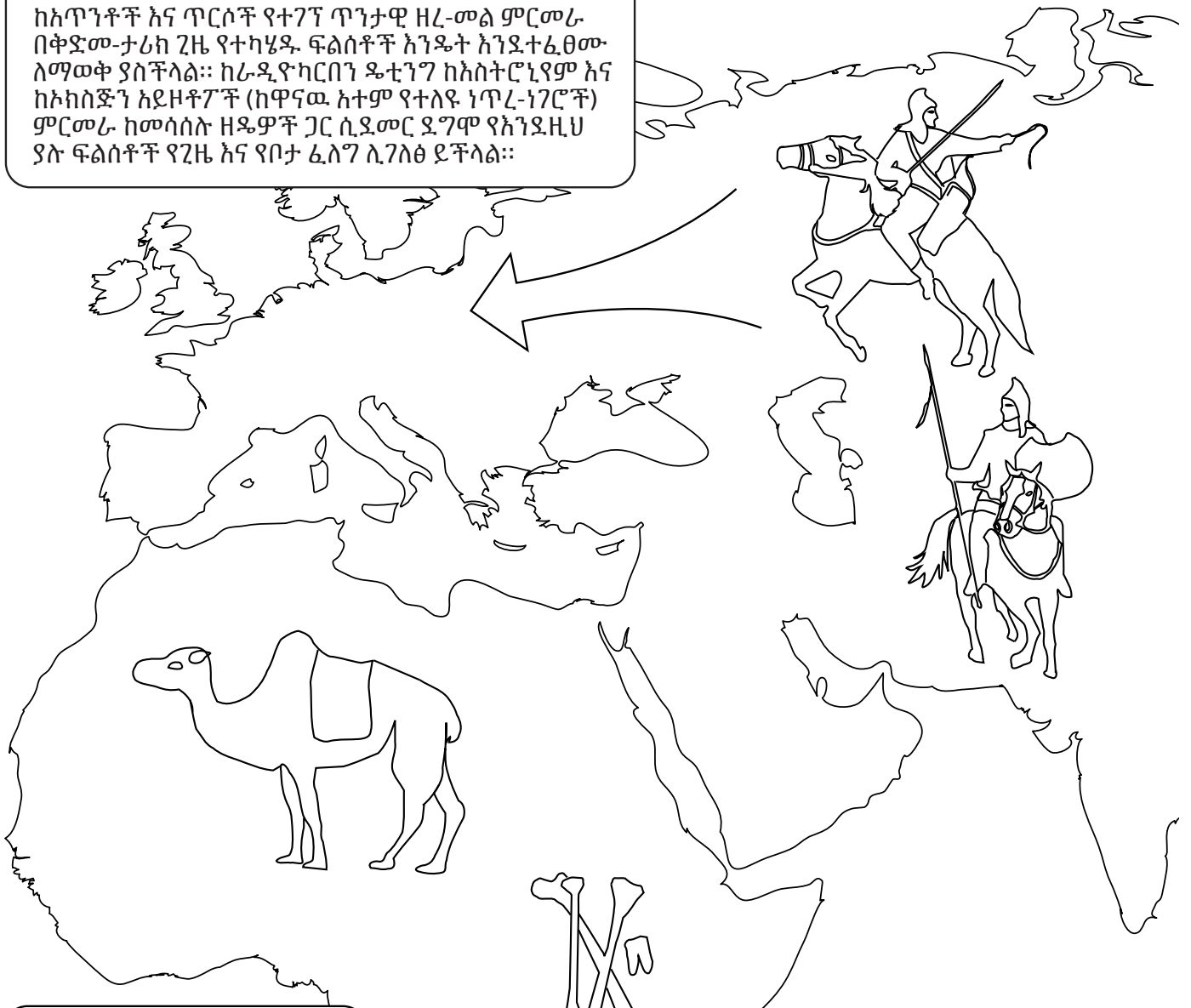
ዝግመተ - ከዉ.ጥ

የጥንታዊ-ሰው ዝርያን ጥርሶች እና አጥንቶች በማጥናት ቀደምቶቻችን እንዴት ይኖሩ እንደነበር እና እኛ ዛሬ ያለነው ሰዎች ደግሞ እንዴት እንደዚህ እንዳለነው አይነት ዝርያዎች ለመሆን እንደበቃን ለማወቅ እንችላለን።

ጥንታዊ ፍጠራዎች

ከአጥንቶች እና ጥርሶች የተገኘ ጥንታዊ ዘረ-መል ምርመራ በቀድሞ-ታሪክ ጊዜ የተካሄዱ ፍጠራዎች እንዴት እንደተፈጸሙ ለማወቅ ያስችላል። ከራዲዮካርቦን ዴቴንግ ከአስተረጎፊዎች እና ከኦክስጅን አይዘቶች (ከዋናው አተም የተለየ ነጥረ-ነገሮች) ምርመራ ከመሳሰሉ ዘዴዎች ጋር ሲደመር ደግሞ የአንዲዚህ ያሉ ፍጠራዎች የጊዜ እና የቦታ ፈለግ ሊገለጹ ይችላሉ።

ሲ.ዚ.ደኖች፣ መካከለኛው እስያ
ዘመን - ብረት፣ 700 ዓ.ዓ.

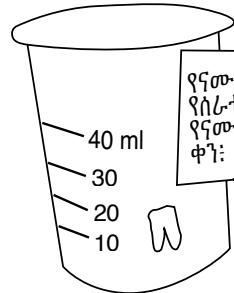

ይህን የውቃት?

ራዲዮካርቦን ወይም ^{14}C ያልተረጋጋ ጊዜ ሲያልፍ የሚለወጥ የካርቦን አተም አይዘቶች ሲሆን አትክልቶች ምግባቸውን ሲያዘጋጁ ከአየር ውስጥ ይወስዱታል። እንስሳት ደግሞ አትክልቶችን ሲመገቡ ይህን ራዲዮካርቦን ከአካላቸው ጋር ያዋህዱታል። ራዲዮካርቦን ጊዜ ሲያልፍ ወደ ሌላ አይነት ግን ተቀራራቢ ንጥረ-ነገር ይቀየራል። በአንድ ጥንታዊ ናሙና ውስጥ የሚገኘውን ^{14}C መጠን በመለካት ናሙናው የተገኘበት ዘክካል ከምን ያህል ጊዜ በፊት በህይወት ይኖር እንደ ነበር መገመት ይቻላል።

በራዲዮካርቦን የአድሚኒስትሬሽን ግመት ዘዴ

የናሙናው መታወቂያ ቁጥር፣
የሰራተኛው ስም፣
የናሙናው አይነት፣
ቀን፡

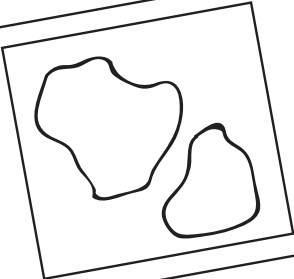
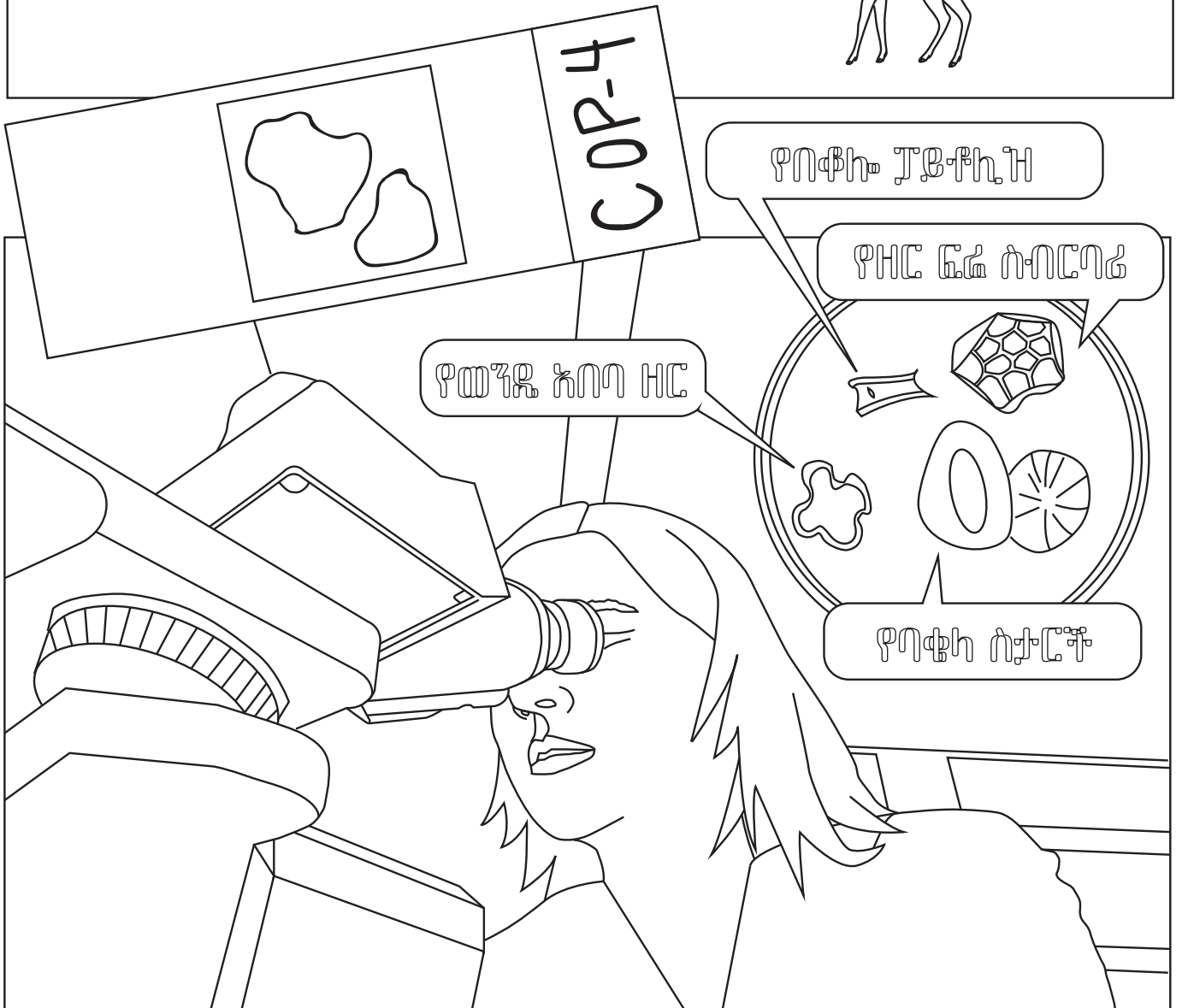
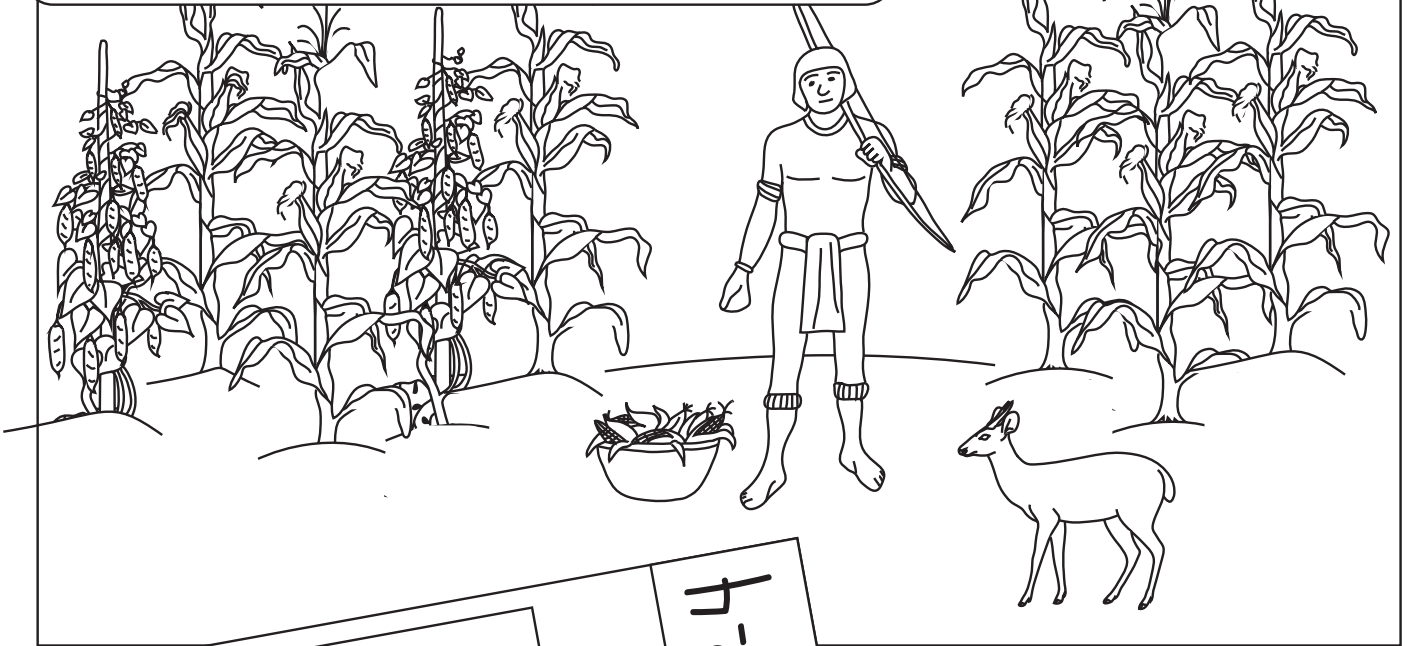
በራዲዮካርቦን የአድሚኒስትሬሽን ግመት ዘዴ እስከ 40,000 አመታት በፊት ይኖረ የነበሩ እንስሳትን እና አትክልቶችን አድሚኒስትሬሽን ለማወቅ የሚያስችል ስልት ነው።

ጥንታዊ የአመጋገብ ሥርዓት

ተመራማሪዎች የደቂቀ-አካላትን መመልከቻ መነፅር በመጠቀም ከጥንታዊ ሸክላ ድስቶች እና ከሰጧ ጥርሶች ላይ የሚገኙ ጥቃቅን የምግብ ቅሪቶችን መለየት ይችላሉ። ይህ የጥቃቅን-ቅሪቶች ምርመራ ዘዴ ከ2,000 አመታት በፊት ደኖሩ የነበሩ የጥንታዊ ሜዳክሜሪካ ማያዎች ይመገቡዋቸዋል ስለነበሩት የምግብ አይነቶች አስተምሮናል።

ኪፓን፣ ሆንዲ-ራስ

ጥንታዊ ማዕድን 300 ዓ.ም.

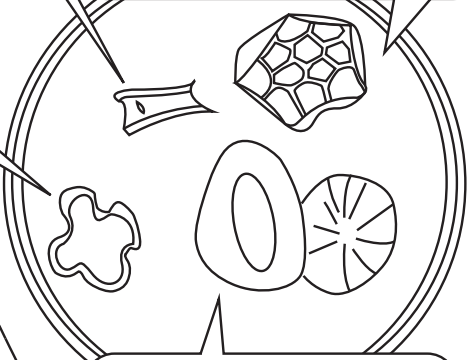

COR-4

የባቆኩ ፓይቶኪዝ

የዘር ጨ ስብርጣሬ

የወንድ አባባ ዘር

የባቆኩ ስታሮች

ማከመድ

ከ10,000 አመታቸው በላይ የሰዓሊ ልጆች እንስሳትን እና አትክልቶችን እየመረጡ በማዳቀል የተመረጡ ባህሪያትን ሲያራቡ ነበር። የቀንድ ከብቶች ከመጀመሪያዎቹ የተለመዱ የምግብ እንስሳት ዉስጥ የሚካተቱ ሲሆን ቀደምት ህዝቦች ለጉልበት ስራ፣ ለስጋ፣ ለወተት እና ለቆዳ ይጠቀሙባቸዋል ነበር።

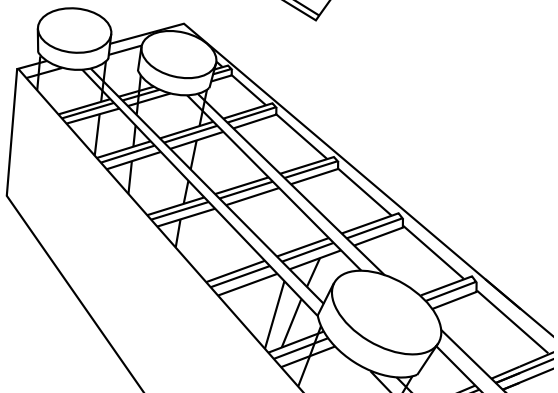
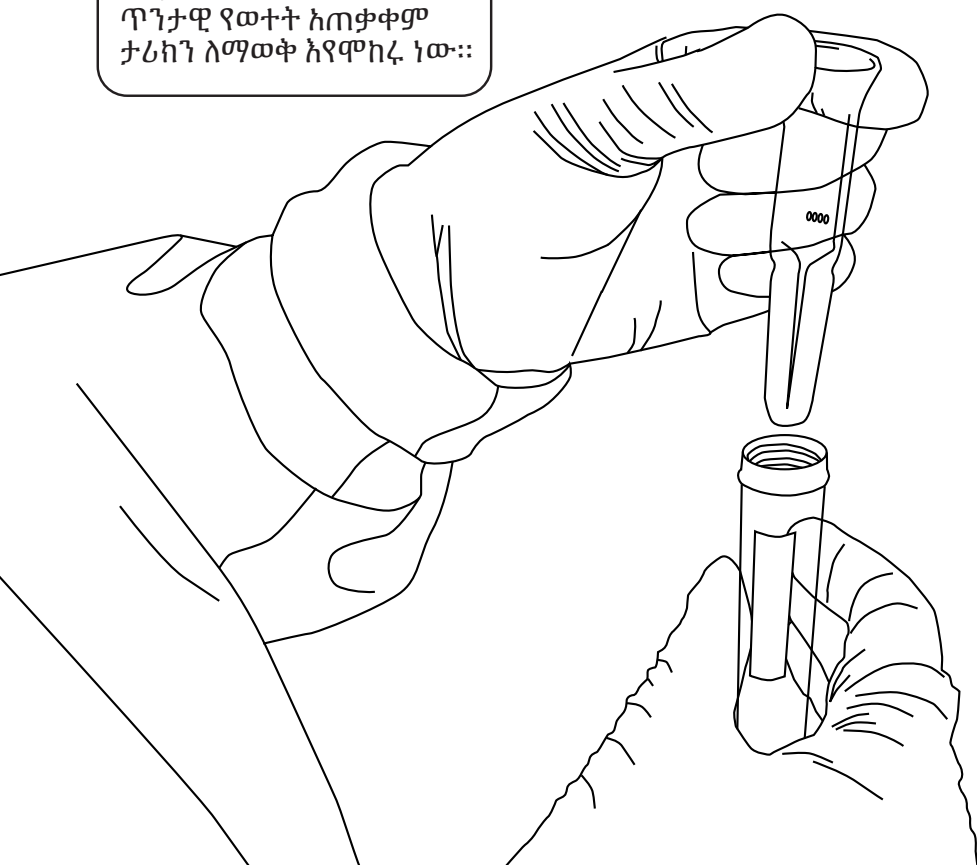
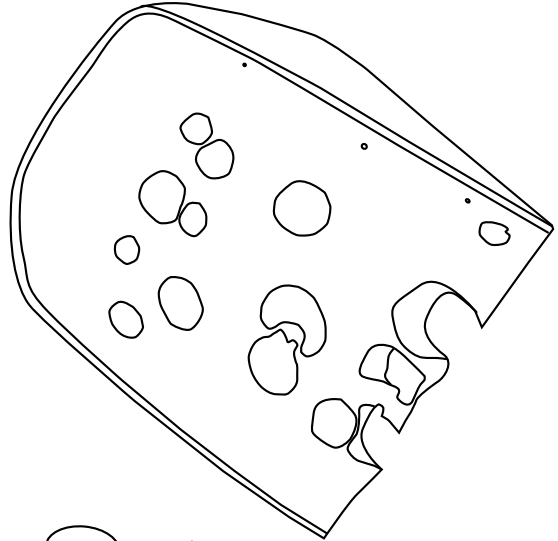
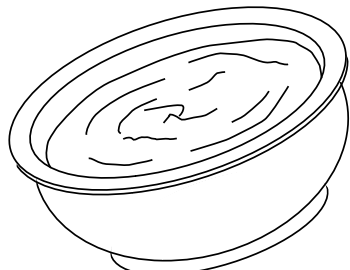
ይህን ያውቃሉ?

የቀንድ ከብቶች ወደ ቤት እንስሳት የተለመዱት አውሮጳ ከሚባሉ በአሁን ጊዜ ከምድረ-ገፅ ከጠፉ ግዙፍ የዱር ከብቶች ነበር። የመጀመሪያው የቀንድ ከብት ማለመድ ተግባር ማስረጃ የተገኘው በአሁኑ ጊዜ ቱርክ ከሚባለው የአናቶሊያ ባህሪ-ገብ መሬት ነው።

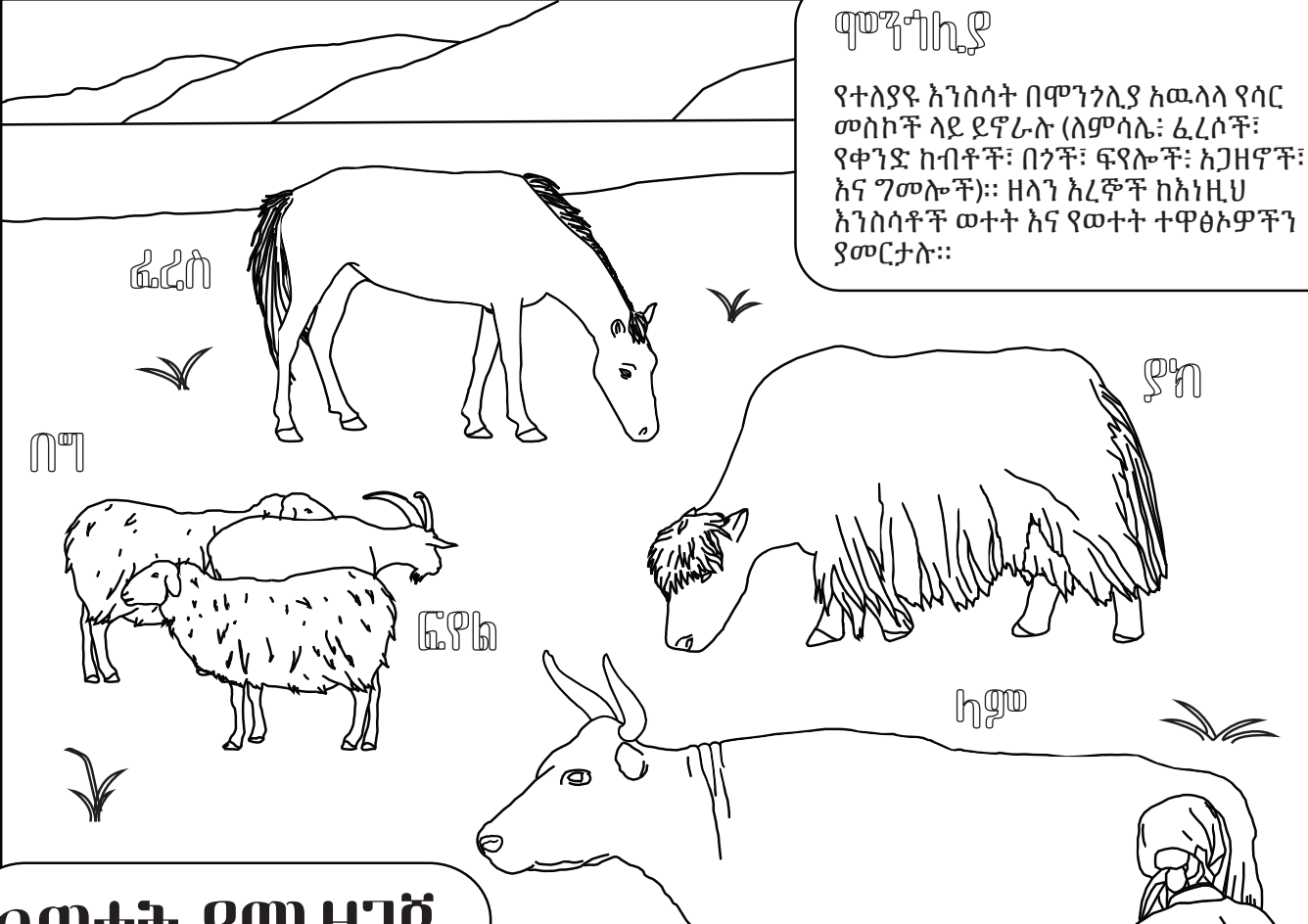
የወተት አጠቃቀም ጅምር

ስለወተት አጠቃቀም ጅምር በደምብ ባይታወቅም የጥንታዊ ታሪክ ቅርስ አጥኚዎች ከቅድመ-ታሪክ ጥርሶች ላይ የሚገኙ የወተት ፕሮቲኖችን ለመለየት የሚያስችል ማስ ስፔክትሮሜትሪ (ቁሶችን በከብደታቸው መሰረት መለየት) የሚባል ዘዴን በመጠቀም ጥንታዊ የወተት አጠቃቀም ታሪክን ለማወቅ እየሞከሩ ነው።

ሞንጎሊያ

የተለያዩ እንስሳት በሞንጎሊያ አዉላላ የሳር መስኮች ላይ ይኖራሉ (ለምሳሌ፡ ፈረሶች፣ የቀንድ ከብቶች፣ በጎች፣ ፍየሎች፣ አጋዘኖች፣ እና ግመሎች)። ዘላን እረኞች ከእነዚህ እንስሳቶች ወተት እና የወተት ተዋፅኦዎችን ያመርታሉ።

ፈረሶች

በጎ

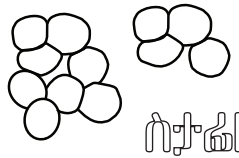
ፍየሎች

አጋዘኖች

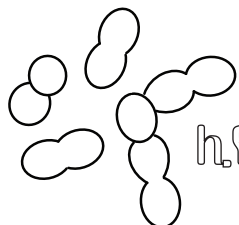
አጋዘኖች

ከወተት የሚዘጋጁ ምግቦች

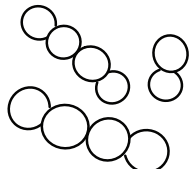
በሞንጎሊያ ከወተት የሚዘጋጁ ምግቦችን ማዘጋጀት እጅግ በጣም አስፈላጊ የሆነ የዕለት ከዕለት ኑሮ አካል ነዉ። የጥንታዊ ቅርሶች ጥናት እንደሚያሳየዉ ይህ ባህል ቢያንስ ከ3,500 አመታት በፊት ጀምሮ የዘለቀ ነዉ።

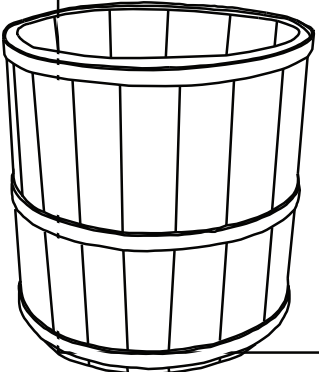
ሶታፊኩኮኮሶ

ኪዩኮኖሶቶክ

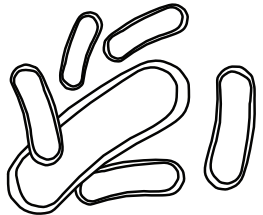

ካክቶኮኮሶ

በወተት ውስጥ የሚገኙ ደቂቀ - ህዋሶች

ደቂቀ-ህዋሳት፡ በተለይም ባክቴሪያ እና ደብቶች፣ የተለያዩ ከወተት የሚሰሩ የተለመዱ ምግቦችን (ለምሳሌ፡ እርጎ፣ ቅቤ፣ እና አይብ) እና ብዙም ያልተለመዱ ምግቦችን (ለምሳሌ፡ የሞንጎሊያ ኤፋል ወይም የደረቀ እርጎ እና ኤራግ ወይም ከፈረስ ወተት የሚዘጋጁ ጠላ) ለማዘጋጀት በጣም ጠቃሚ ሚና ይጫወታሉ።

ካክቶኮኮሶ

omni hilantia...
deuotione decantare: qui totum
aut Amida

ጥንታዊ በሽታዎች

አጥንቶች፡ ጥርሶች እና የጥርስ ችክ በድሮ ጊዜ ይኖሩ ስለነበሩ ህዝቦች የጤና ሁኔታ የሚገልፁ ጠቃሚ መረጃዎች ሳይበላሹ እንዲቆዩ ያደርጋሉ። ለምሳሌ፡ ተመራማሪዎች ሰለድድ በሽታ እና ስለጥርስ መበስበስ በሽታ ታሪክ ለማጥናት በጥርስ ችክ ዉስጥ ተከማቸተዉ የሚገኙ ዲ.ኤን.ኤ እና ፕሮቲኖችን ይጠቀማሉ።

non...
p...
dentib; p...

entes fin
grecos d
nunt qf
odente
omni
apost
diuid
tes
deutu
dicit p/A
sunt deu

color qui oculis dicitur
b; capiat nec sapor qui fan
nec dimum; molle quod
oat; r tamen aliquis est y
fale est. explicare non
sup iohem Sinos viti
in utimis Affiat: omnis
sugge

tes in medio ciuitatis in
sedite opib; mentes msi
fpecione auctosiant: si
omni deuotionis portan

አምኔ ቦነም
አምኔ ቦነም በ14ኛው ክፍለ-ዘመን በላቲን ቋንቋ ተዘጋጅቶ በብሪቲሽ ቤተ-መጻሕፍት ዉስጥ የሚገኝ አዉደ-ጥበብ ሲሆን በመካከለኛው ዘመን ይኖሩ ስለነበሩ አዉሮፓዊያን ህይወት ያተታል። መዘገቡ ስለ ጥርስ ሕክምና እና ጤና አጠባበቅ የሚገልፁ ክፍሎች ሲኖሩት በመካከለኛው ዘመን የነበረውን የጤና እና የበሽታ ሁኔታ የበለጠ ለመተንተን ይረዳናል።

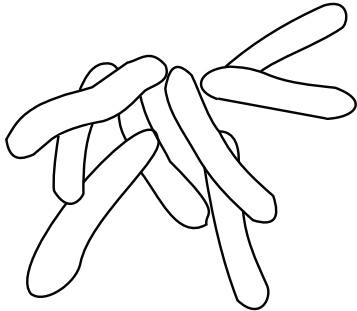
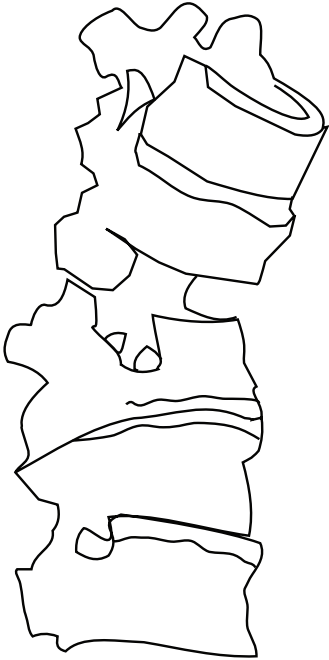
tes fm a? mesam plantia in ossib; max
allaz; 2 meum quib; dam iaduib; man; 2 sut
in...

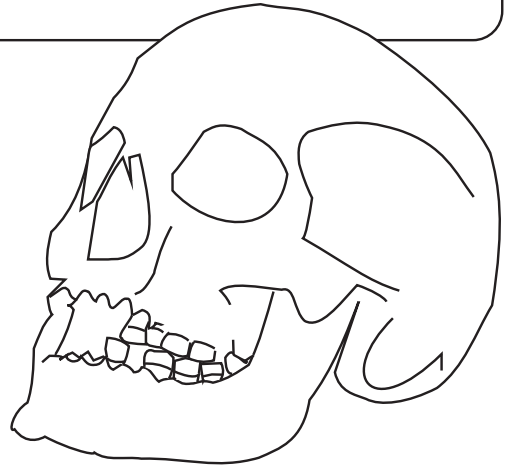
quos priores p...
a dulcora sup me

የሳንባ ነቀርሳ እና የሰጋ ደዌ በሽታዎች

የሳንባ ነቀርሳ እና የሰጋ ደዌ በሽታዎች የሚነሱት ማይኮባክቴሪያም ቲዩባርኪውሎሲስ እና ማይኮባክቴሪያም ሌፕቲ በሚባሉ የተዛመዱ ባክቴሪያዎች ነው። ሁለቱም ባክቴሪያዎች አጥንትን ሊመርዙ የሚችሉ ሲሆን አፅም ውስጥ ቀርተው የሚገኙ ጥቃቅን የዘረ-መል ቅሪቶች ተመራማሪዎችን ስለ እነዚህ ጥንታዊ በሽታዎች ታሪክ እንዲያውቁ እየረዱዎቻቸው ነው።

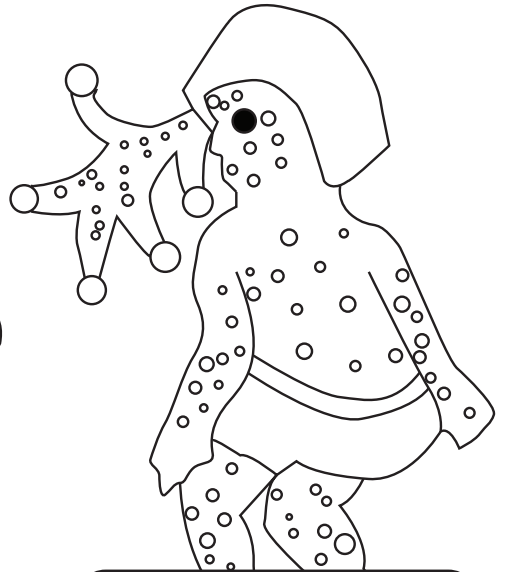

ማይኮባክቴሪያም ኬፕፊ

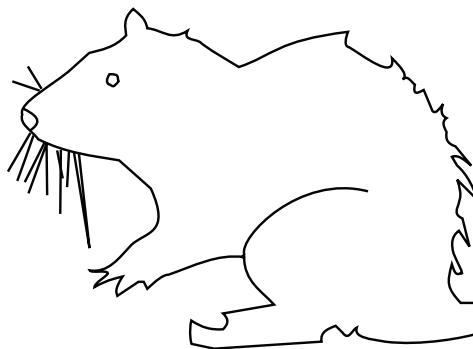
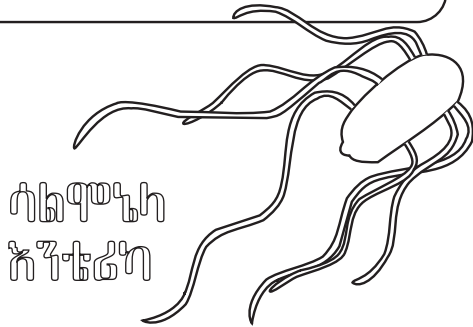

ኮኮኪትዝኪ

በ1545-1550 ዓ.ም. መካከል አዝቴኮች ኮኮኪትዝኪ ብለው የሚጠሩት አንድ ያልታወቀ ወረርሽኝ ከ60-90% የሚሆነውን የሜክሲኮ ህዝብ ገድሏል። በቅርቡ ሳልሞኔላ እንቴሪካ ፓራታደሬ ሲ የሚባል የበሽታ አምጪ ተህዋስ ዘረ-መል የወረርሽኝ ሰለባ ከሆኑ ሰዎች ጥርሶች ውስጥ ተገኝቷል።

ሳልሞኔላ እንቴሪካ

ኮደክሶ ኦ ክፋዝ

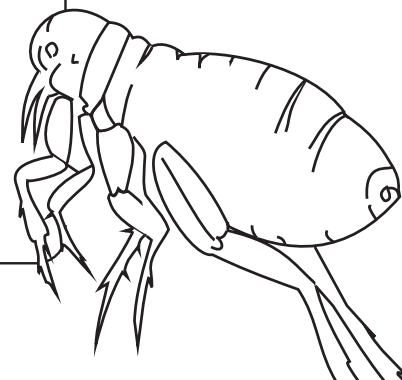
ይህ የ1550ዎቹ ዘመን የአዝቴኮች መዝገብ የኮኮኪትዝኪ በሽታ ምልክቶችን ስዕላዊ መግለጫ ይሰጣል። ትኩሳት፣ ችፍታ እና ከፍተኛ የደም ፍሰት።

ደክተር ሸፍብኤ

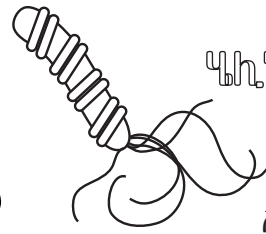
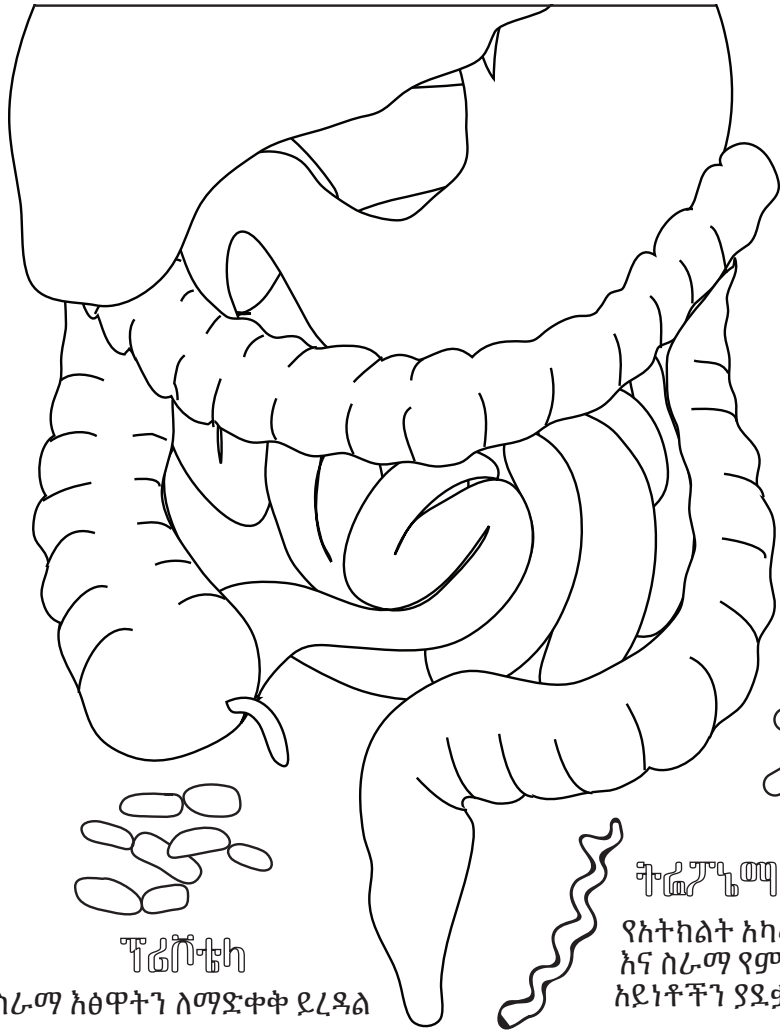
በ17ኛው ክፍለ-ዘመን የተሰበ (የቸነፈር) ሰለባዎችን የሚያክሙ ሃኪሞች ከ“መጥፎ ዓዓር” እንዲከለክላቸው ወፍ የሚመስሉ ጭንብሎችን ያደርጉ ነበር።

ተስቦ

ተስቦ የሚነሳው ዬርሲኒያ ፔስቲስ በሚባል ባክቴሪያም ሲሆን የሚተላለፈውም በአይጦች ላይ በሚኖሩ ቁንጮች አማካኝነት ነው። በእነዚህ ቁንጮች የተነከሱ ሰዎች የቢውቦኒክ ቸነፈር ይደዛቸዋል። ይህ ቸነፈር በ1346-1353 ዓ.ም. ግማሹን የአውሮፓ ህዝብ የገደለው የ“ጥቁር ሞት” መንስዔ ነበር።

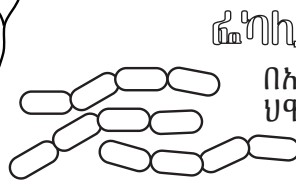

ሃኪኮባክተር ፓይኮፊል
 ጨጉዋራ ዉስጥ የሚኖር ሲሆን ቁስለት እና አንዳንድ ነቀርሳዎችን ሊያመጣ የችላል

ባይፊደባክቲያ
 ህፃናት ወተትን በድንብ እንዳያሞህዱ ያደርጋቸዋል

ፊኮኪባክቲያ
 በአንጅት ዉስጥ ለሚኖሩ ህዋሳት ምግብ ያዘጋጃል

ፕሬቮቲካ

ስራማ አፅዋትን ለማድቀቅ ደረዳል

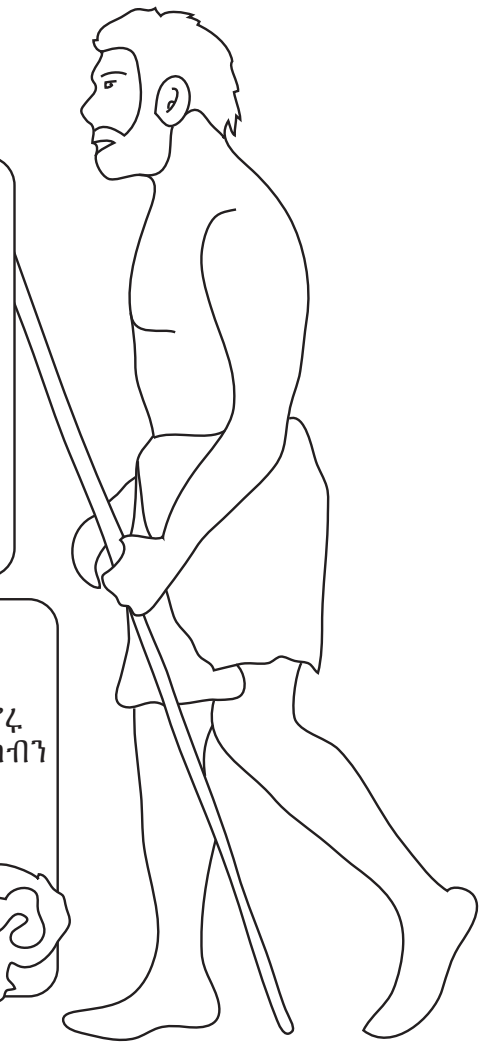

ቫሬሚማ

የአትክልት አካላትን እና ስራማ የምግብ አይነቶችን ያደቃል

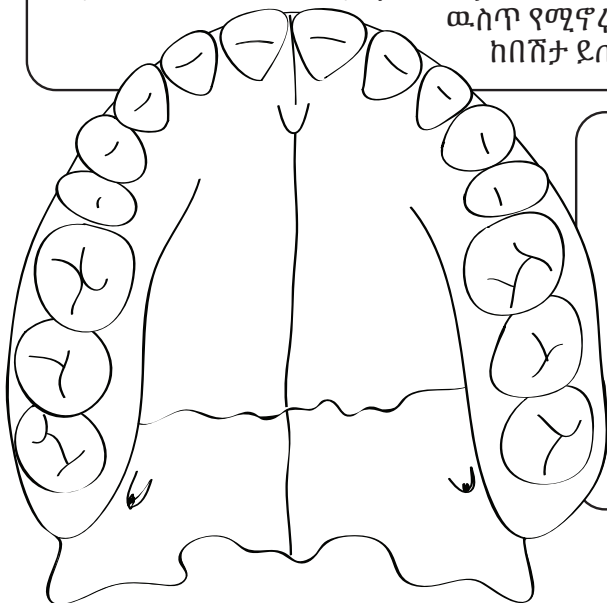
በቀደምት ሰዎች ዉስጥ ሲኖሩ የነበሩ የደቂቅ - ሕዋሳን ስብስብ

ሰዉነታችን በትራሊዮኖች የሚቆጠሩ የባክቴሪያ ሕዋሳን መኖሪያ ሲሆን ደህ የደቂቅ-ሕዋሳን ስብስብ በአጠቃላይ ማደክሮባዮም ይባላል። አንዳንድ ባክቴሪያዎች ጠቃሚዎች ናቸው። ለምሳሌ፡ በአንጅታችን ዉስጥ የሚኖሩ ባክቴሪያዎች ምግብን ለማሞህድ እና የበሽታ መቋቋም አቅማችን እንዲጎለብት ደረዱናል፤ ቆዳችን ላይ የሚኖሩ ባክቴሪያዎች ፅዱ እንድንሆን ሲረዱን በአፋችን ዉስጥ የሚኖሩ ባክቴሪያዎች ደግሞ ከበሽታ ይጠብቁናል።

ይህን ያውቃኩ?

በቀደምት ሰዎች ዉስጥ ሲኖሩ የነበሩ የደቂቅ-ሕዋሳን ስብስብን አጥርቶ ለማወቅ እና የበሽታ መንስዔዎችን በይበልጥ ለመረዳት ተመራማሪዎች የጥርስ ችክ እና የዓይነምድር ቅሪቶችን ያጠናሉ።

ፓሮፊሮሞናስ

ቃራሚዎች

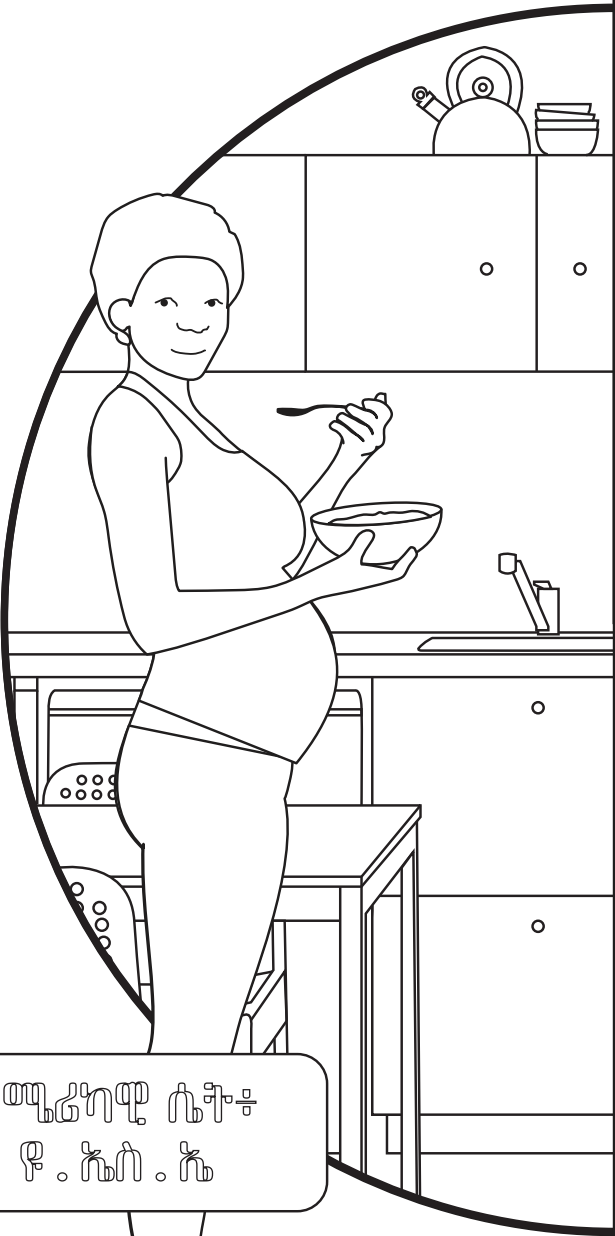
ቃራሚዎች ወይም አዳኝ-ለቃሚዎች ተብለው የሚጠሩት የጥንት ሰዎች የሚመገቡት ከዱር የሚገኙ ምግቦችን ሲሆን የምግቦቹም አይነት እንደየወቅቱ ይለያያል።

የዛሬ 10,000 አመታት ገደማ ግብርና ከመጀመሩ በፊት በምድር ላይ ያሉ ሁሉም የሰው ልጆች ቃራሚዎች ነበሩ።

በዛሬ ጊዜ የሚኖሩ ቃራሚዎች በእንዲሁት በበለፀጉ ህብረተሰቦች ውስጥ ከሚኖሩ ሰዎች የበለጠ የሆኑ-አቃ ደቂቀ-ሐዋሳን ስብስብ አይነቶች አላቸው።

የሃይዘ ሴት እና ሕፃን፣ ታኅሣሥ

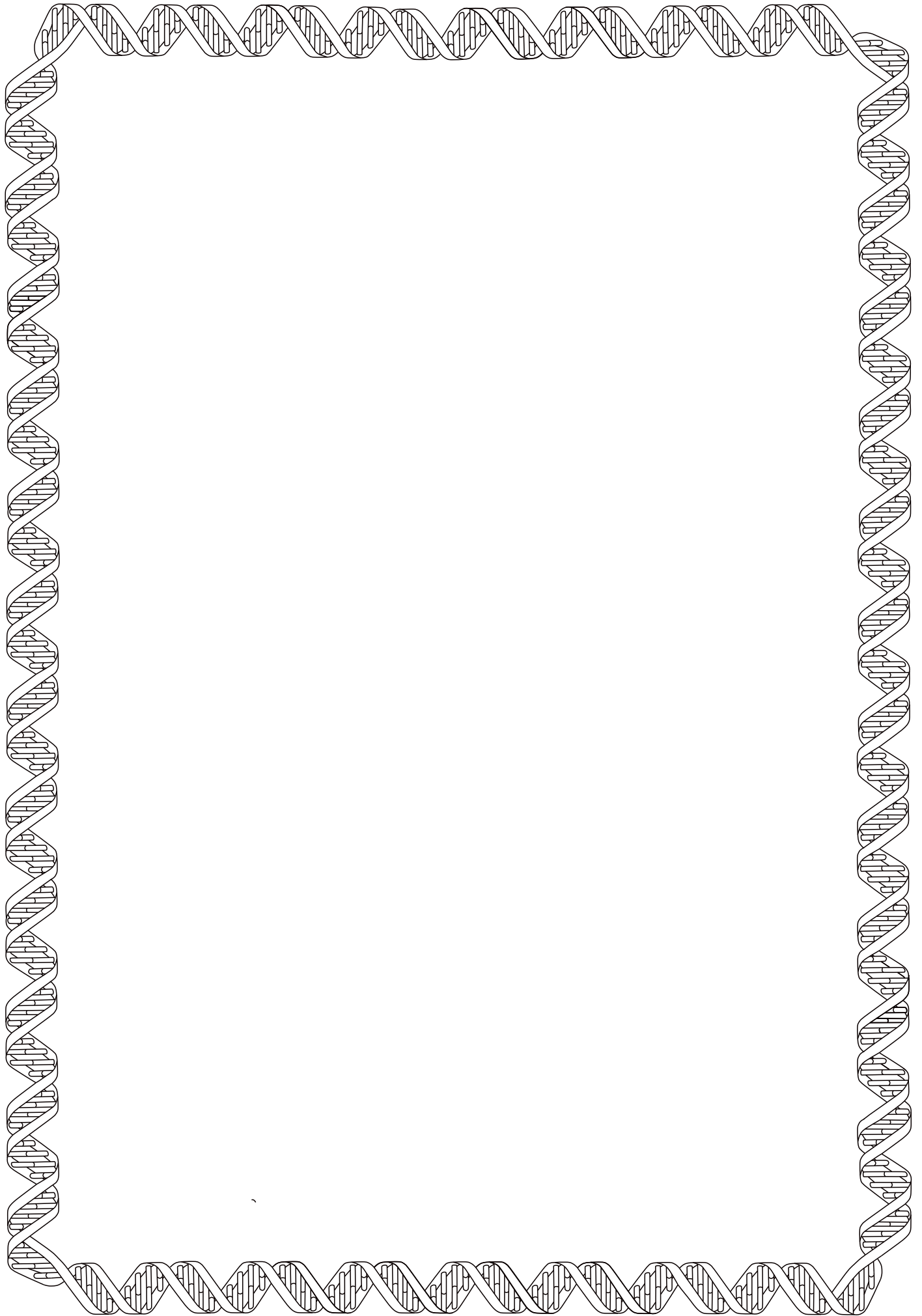
አሚሪካዊ ሴት፣ ዩ.ኤስ.ኤ

በእንዲሁት ህብረተሰቦች የበለፀጉ ህብረተሰቦች

በእንዲሁት የበለፀጉ ህብረተሰቦች በአብዛኛው የሚመገቡት የግብርና ውጤቶችን ሲሆን ምግብ ማምረት የተወሰኑ ሰዎች ልዩ ተግባር ነው።

ቀልጣፋ መሳሪያዎችን መጠቀም፣ ምርትን ለረጅም ጊዜ ማቆየት እና ማከማቸት መቻል የዘመናዊ ግብርና ተጓዳኝ ገፆች ሲሆኑ በአብዛኛው ምግብ ጥቅም ላይ ከመዋሉ በፊት ረጅም ርቀት ይጓዛል።

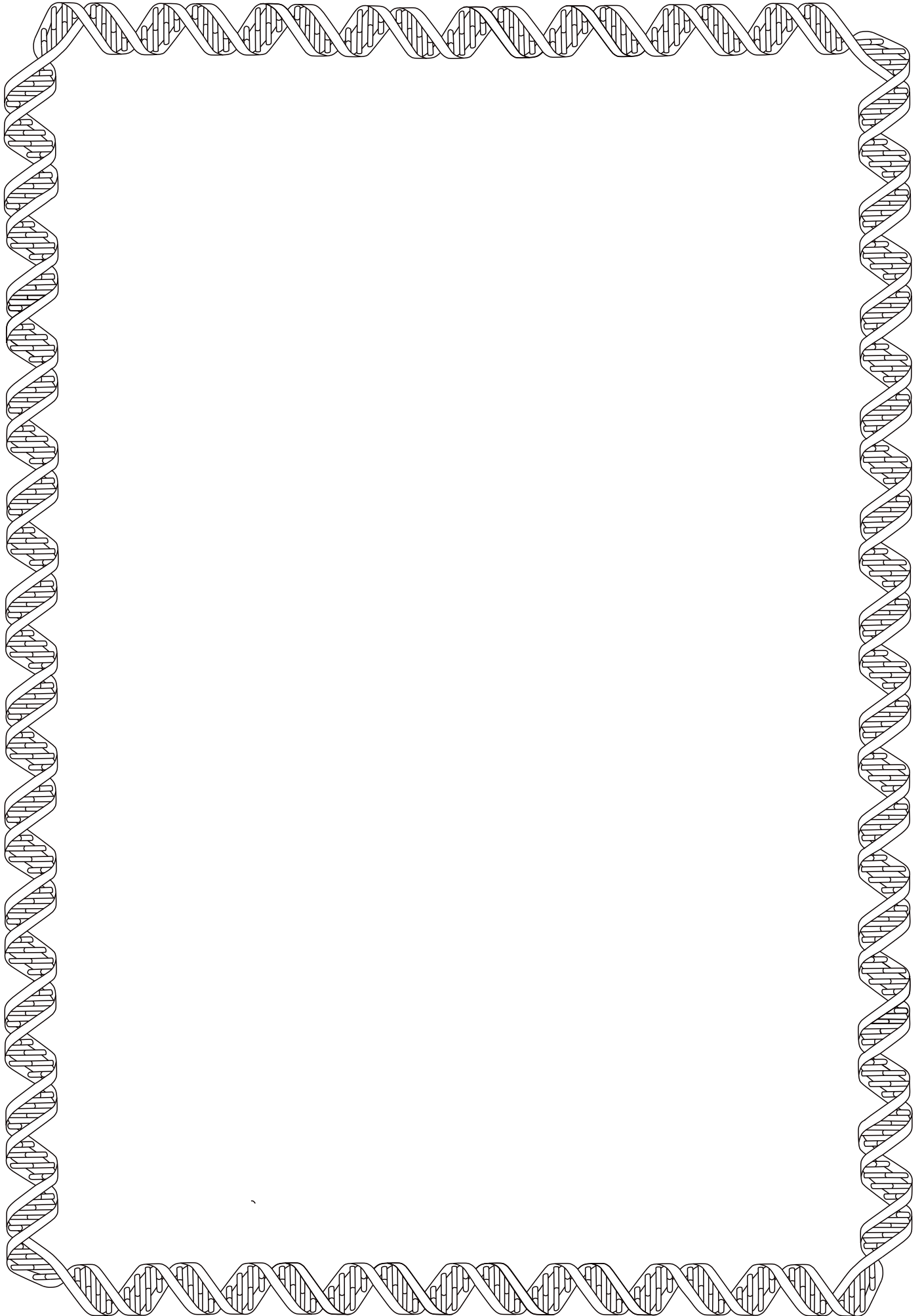
በአሁኑ ጊዜ በእንዲሁት በበለፀጉ ህብረተሰቦች ውስጥ የሚኖሩ ሰዎች የሆኑ-አቃ ደቂቀ-ሐዋሳን ስብስቦች አይነት አናሳ ሲሆን ይህም ሁኔታ ለእንዳንድ ፅኑ በሽታዎች የበለጠ ሊያጋልጣቸው ይችላል።

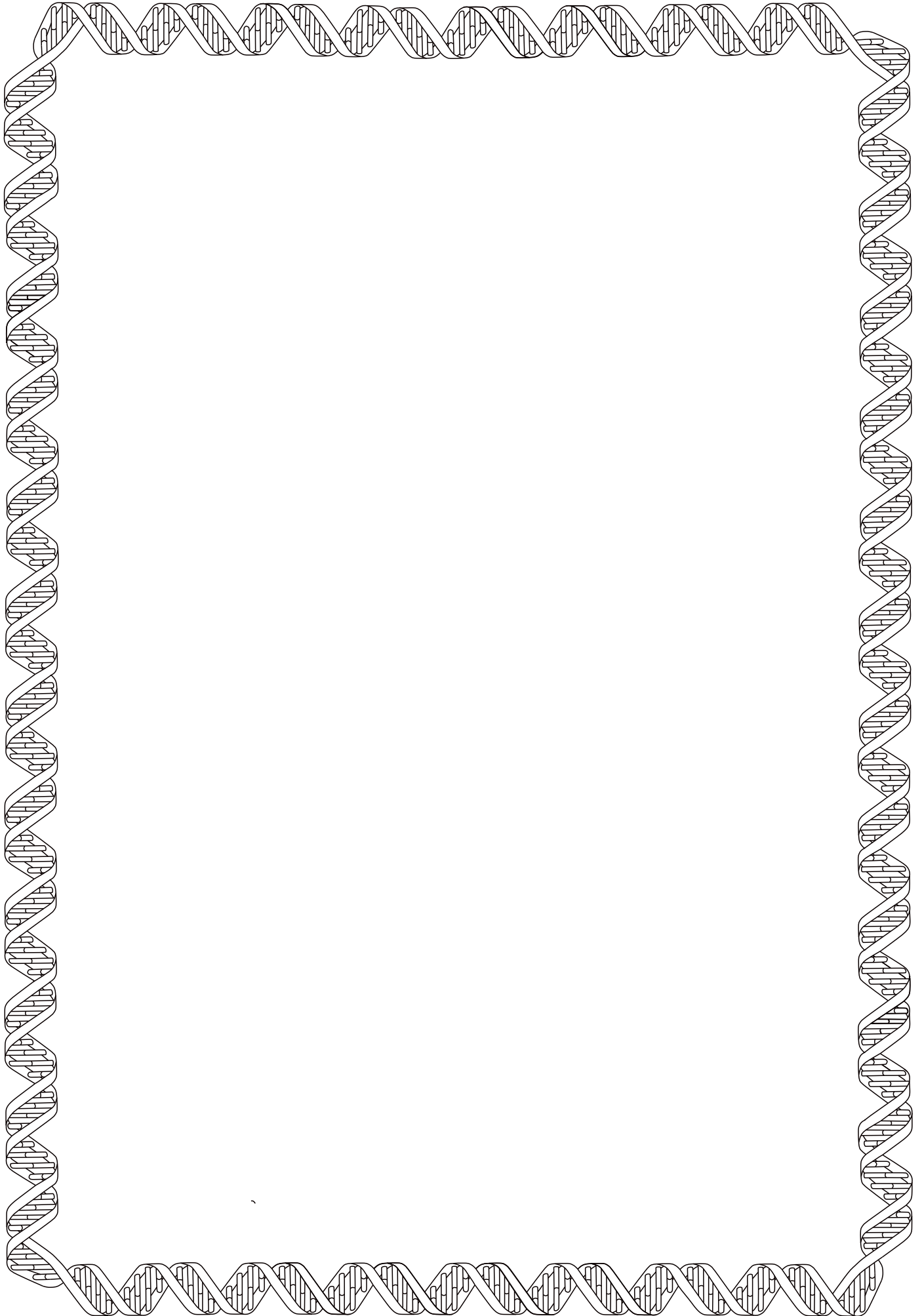

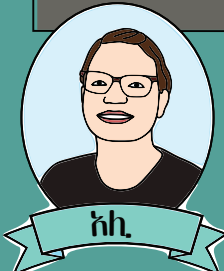

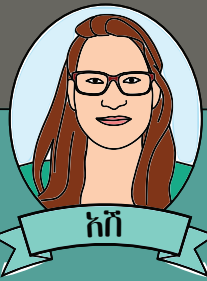

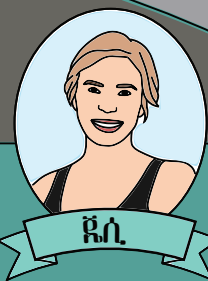
የማክሶ ፕላንክ የዝግመታዊ ለ.ጥ ሥነ-ሰብዕ ተቋም

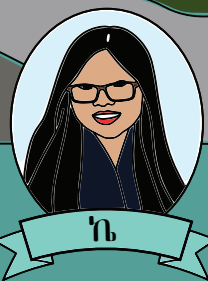
አኪ

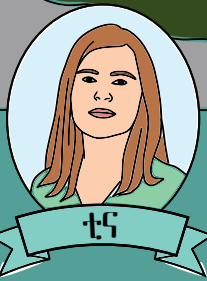
አሸ

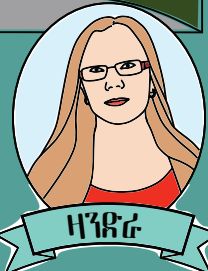
ዩሲ

ኮ

ቲና

ዛንድራ

ሸርሸር ወደ

የጥንታዊ ቅርሶች ጥናት ሥነ-ጥንብ የማቅከሚያ መጽሐፍ

የጥንታዊ ቅርሶች ተመራማሪዎች ስለ ሰው ልጅ ቅድመ-ታሪክ የሚነሱ ጥያቄዎችን ለመመለስ እንዴት ተባብረው እንደሚሰሩ ተማሩ! እኛ ማን እንደሆንን እና ምን እንደምናጠና ብሎም ከሰው ልጆች መነሻ ጀምሮ እስከ የመካከለኛው ዘመን ትንቢቶች ስናብራራ ካብራቸው ታደሙ። ስለ ጥንታዊ ፍልሰቶች እና የጥንታዊ ቅርሶች እድሜ አገጣጠም ዘዴ ተማሩ። ተመራማሪዎች ከደቂቅ የክትክልት ቅሪቶች በመነሳት እንዴት ስለ ጥንታዊ የአመጋገብ ሥርዓቶች እንደሚያውቁ ተማሩ። እንስሳትን እና ክትክልቶችን ስለማለመድ ዘዴ አስገራሚ የሆኑ አወጣጥቶችን እና ከወተት ከሚዘጋጁ ምግቦች በስተጀርባ ያለውን ሥነ-ጥበብ ቆፍረው ያወጡ። ጥንታዊ በሽታዎችን እና ወረርሽኞችን ደመርምሩ፣ የቀደምት ሰዎች የደቂቅ-ህዋሳን ስብሰቦችን ያግኙ።

በማክሶ ፕላንክ የዝግመታዊ ለ.ጥ ሥነ-ሰብዕ ተቋም በሚገኙ ተመራማሪዎች የተዘጋጀ

በኤፍ.ሌ.ም መኮንን እና ቅድስት ጠና ወደ አማርኛ የተተረጎመ

ኤፍ.ሌ.ም

ቅድስት